

J E L E N K Ö R.

12. szám.

Pest, szombat. Február. 11.

1832.

Foglalát: Magyar- és Erdélyország (Temesi életrajz 's közgyűlés. Szepességi figyelmeztetés). Anglia (a' szeszés itali és bélyeg-ári jövedelem). Franciaország (Perier beszéde a' budget iránt politikája fejtegetésével 's egy eszméltetés). Németország (a' hujdosó lengyelség szives fogadtatása). Pápai birtok (Rotschild 's Mezzofante Rómában, a' pápai 's ausztriai sereg Bolognában). Lengyelország. Ausztria (az örökös tartományokbeli tanító 's képző Intézetek stá-tistikája). Elegy hírek. Pénzfolyamat.

MAGYAR és ERDÉLYORSZAG.

Apostoli Felségünk e' f. h. Bikan költ nagy kegyelmü végzése mélt. és főtiszt. Horváth János urat, a' székes-fejérvári egyházi megye püspökét valóságos belső titkos Tanácsosságra emelte.

Felséges Urunk Makfalvi Dósa József kir. tanácsos, udv. titoknok 's jegyzőkönyv-igazgató urat az erdélyi udv. Kancellariánál 57 esztendei szakadatlan szolgálatja következtésében rendes nyugpénzi díjjal 's felséges tetszése nyilatkoztatásával méltóztatott kegyelmesen megvigasztalni.

T. N. Pest vármegyének a' rendszeres munkálatok néhány osztályinak vizsgálata ügyében legközelebb tartott 's általunk is érintett közgyűlésebeli határozásai 13 ivnyi nyomtatásban illy cím alatt jelentek meg: „Az országos rendszeres munkáknak megfontolására Tekintetes Pest vármegye Rendei által kiküldetett deputationak véleménye; névszerint a' kereskedésbeli (commerciale) úrszolgálatbeli (urbariale) az adó és biztossági (contributionale - commissariatium) tárgyokban a' Tekintetes Nemes vármegyének ezekre tett észrevételeivel és határozásaival együtt.“

Temesből Ján. 28kán: Temesnek 1830 Dec. 18dikán a' magyar nyelv virágzása előmozdítási tárgyában tett alap-rendszabási, mellyek kinyomtatván minden megyénkbeli uradalommal 's tisztviselővel közöltettek, — örvendeztető jele annak, mint terjedez hazánk idegen ajku részeire is azon szép 's egyedül boldogító igyekezet, mellynek a' honi nyelv gyarapítása ohajtott, 's mert nemzeti létünket kezesli, valóban szentnek nevezhető célja. Kezdik már illy intézkedé-

sek által sejdíteni, mit akar a' Haza 's mit kíván polgáritól, olyanok is, kik a' constitution, vagy az adózási kötelekeken túl ollyas valamit a' mi az országot hazává, lakóit nemzetté 's boldoggá teszi, alig vagy talán alig sem gyanítottak. — Itt hol ezelőtt csak tizenöt évvel is majdnem olly meglepőleg hangzék a' magyar szózat, mint Arabia sivatagin egy kuforrás csörgedezése, most remény-nyujtólag kezd divatozni a' magyar nyelv: nyilvános helyeken 's társaságokban, hol ezelőtt a' német nyelv 's ollykor a' rácz vagy diák hallatszott egyedül, most már magyar beszédet is nem ritkán hallhatni; a' szülék magyar házakat keresnek iskolába küldött gyermekeiknek; kiseddiknek magyar dajkát (pesztonkát v. pesztrát) fogadnak, 's örömmel szorítja szívéhez a' nyájas anya a' tőle nem értett nyelven csacsogni kezdő szülöttét, míg a' gondos atya azon andalgásba merül; magyar ujságot 1828 előtt ezen vidék, — hajdan tartomány — nyilvános helyein nem látott, 's akkor is csak néhány magyarul olvasni vagy is e' szégyenletes hiányt elhárítani vágyó költségein jelenhetett meg, midőn most már azok is kénytelenek azt megrendelni, kikre a' vendég meglegedéséből haszon háramol; a' könyvkötők boltjaikban (könyváros, Csáthy örökösein kívül Debreczenben, az egész tiszatuli kerületben 's így országunk negyedrésében, nincsen!) most már nem csak magyar kalendáriumoknak 's iskolai könyveknek, de szebb és hasznosabb tartalmu iratoknak is akadnának néha vevőik, 's úgy vélem, Temesvár környékén többen lehetnek kik szivesen látnák, ha Klapka urnak majd nem 4000 kötetből álló olvasó könyvtárában

Báro de Manx, 16ik Lajos, Lavinia maradéki 's t. i. mindennapiságon kívül, más és több magyar munka is találatnék; gyakran hallhatni tehetős szülektől: fiamat magyar nyelv-tanulás végett Szögedre, Debreczenbe Kecskemétre adom“ Temesvár sz. kir. város nemes Tanácsa hirdetvényeit már több ízben magyar nyelven bocsátotta ki, 's a' kölcsönös ujesztendei köszöntés, a' városi kórház javára fordítandó pénzbeli ajánlatl itt is néhány év óta felcseréltetvén, az idei köszöntés-lajstromon sokkal több nevet szemlélni hazai nyelven kitéve, mint a' tavalyiban. — Mind ez és más több eféle bár apró változás csalhatatlan tanujele, mint igyekszünk mi, ha bár későn, de még is felébrültek, azon fordulat végbevételére, melytől egy új élet fényes évei 's talán századi függenek. Mi történt egy pár év lefolytán e' kitüzött célra? látjuk, tapasztaljuk 's örvend szívünk a' szép kezdeten. Azonban, ha nem azért szembetünők is, mint ujítások, a' mik történtek, habar valóban azok is, nyugpontul nekünk még sem szolgálhatnak, mert olly munka létesítése, a' minőt kezdetünk, tartós, soha nem lankadó erőt 's buzgalmat kíván; egy kevés szünet, 's minden a' mint volt, visszadúl. A' pusztá időre önhatás és iparkodás nélkül ebből semmit ne bizzunk, az nálunk már nyolcz század óta csak halad, 's minket elhagya. Az időre majd csak akkor támaszkodjunk, midőn annak szellemével országos állásunk, mivelődésünk 's általános állapotunk megegyezik 's ez akkor lesz, midőn a' gyökerező honi nyelv egyetemülése (universalisatiója) virágzása 's ez által a' haza-szeretet, józan felvilágosodás 's minden oldalu műveltség rendíthetetlenül megalapítandja nemzeti létünket.“ P. K.

Temesvár Febr. Ijén. Temes vármegye Rendei, az igaz hazafiságnak lelkesen hódolván, minthogy édes hazánk még pantheonokkal nem dicsekedhetik, hol elhunytok után is fenmarad a' nagy hazafiak neve, Főkormányzójokat teljes bizodalommal felszóltották, hogy a' megyebeli Táblabirák

sorát gróf Széchenyi István jeles hazafiai nevével ékesíteni méltóztatnék, a' mai közgyűlésben olvastatott fel a' főispáni Helytartó kinevező, 's gróf Széchenyi István köszönő válasza. 'S ha az érdemnek öröme adózó megyebeli Főkormányzó szives készsége, mellynél fogva hazafiai örömmel siette ohajtásunknak megfelelni, az egybegyűlt Rendeiket már magában is érzékeny öröme gerjeszté, kimondhatatlan vigalmi érzés lepte meg az egész gyülekezetet azon lelkes sorok felolvastán, melyekben méltóságos új Táblabirónk megyénk Rendeinek tisztelő megemlékezését hálálja. Ugyan is mennél nagyobb szerénységgel igyekezett a' fentisztelt gróf válaszában országszerte ismért érdemeit csupán hazafiai tiszta szándékra szorítani, annál mélyebben hatottak szivre azon lelkes szavai, melyekben minden hímezés elmellőztével, mint rokon szól rokonhoz, honunk dicsőségét szomjúzó láng keble magas érzelmekben ömledez. Egy sem volt a' számos gyülekezetben, ki nem örvendett volna, hogy olly férjfiu polgári megkülönböztetésében lehetett eszköz, ki nem elégedvén azzal meg hogy számos évekig fegyverrel szolgálható fejdelmét 's hazáját, most már efelett nem csak erszényével, hanem szivvel, tollal 's eszével csüggedetlenül áldozik nemzete boldogításának, dicsőítésének. De semmi sem bizonyíthatja fényesebben, milly sok rokon kebelre talált új Táblabiránk felvilágosodott józan hazafisága e' nemes Megyében, mint azon, ugyanmai nap hozott határozás, mellynél fogvást az országos munkák felvételére 's a' követeknek adandó utasítás kidolgozására nézve az eljáró küldöttségnek azon általános utasítás adatott: hogy az 1790dik 's következő országgyűléseknek e' magas célra vezető köz törekedéseit szemmel tartván, tanácskozásinak szüntelen tárgya legyen mind az, a' mi az egymástól soha el nem választható király 's nemzet erejét, diszét 's boldogságot nevelheti, a' mi a' 8 század alatt béreppent számos visszaéléseket, régi bal- és előítéleteket eligazíthatja 's fő-

képen a' mi a' Haza örök maradásának rendíthetetlen talpkövének alapítja, 's egyszersmind a' minden rendű és osztályu hazafiak érdekeit (interesséit) bonthatatlanul egybe kapcsolhatja; hogy továbbá a' javaslatok sem szükségtelen ujságvágyás, sem a' régihez erős ragaszkodás lépéseivel, hanem minden oldalal figyelemmel az előre haladó kor szelleméhez illesztessék“ A. L.

Zagrábból Jan. 17ikén jelentik: hogy Mrzovecki Koritich Imre kir. tanácsos, udvarnok 's báni táblabíró 66 esztendő életpályáját Repineczi jószágán tüdősorvadásban zárta be.

Szepességből Jan. 24ikén hálásan említik, hogy főtitzt. Planicz Károly prépost és lajbiczi plebánus ur az ottani kórház ujonti felépíttetését 's tágasítását emberszeretőleg ön költségein eszközlé 's különben sülyledező kisedd tőkéjét olly módba 's karba helyezé, hogy az ezután 12 beteget valláskülönbség nélkül ápolhat. Köz tisztelet az irgalmas pap és emberbarátnak!

Szepes vármegyében a' Tátrának úgy nevezett „szalóki bércze“ alatt fekszik Nagy-Szalók helysége, hajdan a' 24 királyi szász városok egyike, később első Mátyás óta egymásután a' Zápolya, Thurzó és Csáky nemzetségek tulajdona. Lakosai szorgalmas németek, kik lentermesztésből, vászonszövéstől, pályinka-égetésből éldegelnek. Ezek tavaly zálogszerződésre léptek a' mostani földes urasággal, mellynek erejével az uraság minden földesuri haszonvételeit és igazait, ezenkívül az örökös haszonbér fejében birt püspöktizedet is, az adózó községnek elzálogosította törvényes 32 esztendőre. — Ezen példa nálunk a' mi időnkben már második, mert ezelőtt mintegy 30 esztendővel Remethe bányaváros is hasonló módon váltotta meg magát. Ha több utánazóra találhatna, ez volna talán legszerencsésebb megfejtése azon feladásnak, melly a' jövő országgyűlés alatt bizonyosan fogja törvényhozóinkat foglalatoskodtatni: miképen kelljen t. i. az adozónép lehető könnyebbitését a' földesur. igazak fentartásával összeegyeztetni,

a' szabad községek számát országsszerte szaporítani, és így a' nemzeti jóllétet 's gazdagságot eszközölni? 's t. eféle. Minden esetre ha talán e' haszonbéri mód országos divatba jőne, többnyire hihetőleg még a' kopár birtok is földesurainknak jobban jövedelmezne; az uradalmi sok gazdatiszt azonban nem igen pártolandja mint vélhetni ez árendamódot, mivel úgy szólván kenyerök 's tisztségek vesztével határos.

A N G L I A.

Angliában a' szeszes italokra mint ser, bor, nádméz, dohány, kávé, theree vetett adó 1827ben 27,416,662, 1828ikban 28,436,658, 1829ben 28,084,025 és 1830ban 27,509,763 font sterlingnyi jövedelmet hozott. Valyon mit gondolhat egy szárazföldi (continensi) lakos egy olly ország fogyasztásáról hol 20 millio font sterlingnyi sert költenek el 8 millio f. sterling érte fizetendő adó mellett. Továbbá a' bélyeg-ár (Stempel) 1828ban 7,317,609, 1829ben 7,285,976, és 1830ban 7,248,038 f. st. gyümölcsözött; végre a' házi 's földbirtoki adó 1828ban 5,162,873, 1829be 5,206,392, és 1830ban 5,294,870 f. sterlingre ment. Ezek Anglia tetemesb jövedelmei, mellyek nevedése vagy csökkenése barometrum gyanánt szolgál Anglia mindenkori helyzetének elhatározására.

Angliában egy követválasztás, melly közönségesen három hétig szokott tartani, 25 ezer font sterlingbe vagy is közel 250 ezer ezüst forintba kerül minden nagyítás nélkül. Most pedig Dorsetshire-ben 80 ezer font sterlingbe vagy is közel nyolczszáz ezer ezüst forintba (két millió váltó forintba). E' szempontból hála Plutus és Mammona istenének, hogy minden bányáink mellett sincs annyi pénzünk mint az angoloknak, mivel így kész pénzt, legalább ennyit, nem költhetnek 's nem kénytelenek költeni számos választatni ohajtóink; de bezzeg bort annál többet csapolnak proletarius Corteszeink számára, hogy t. i. ezek annak mámoros mallasztjától felhevülve annál harsogóbban ordítozhassák lekenyerezőjük nevét, vagy hogy

annál igazságosb és lélekisméretesb módon 's annál méltóbbakra essenek kolompos vezérek mutatása után a' szavazások!

FRANCZIAORSZÁG.

A' párizsi ujságok után, mint vélik a' sz. Simonisták ellen tett számos panasz miatt a' sz. Simonisták gyüleléshelye valamint főbb lakása is a' királyi ügyviselő 's két segéde által Január. 22ikén elzárattott, írásaik, könyveik elszedettek 's lepecsételve a' törvényházba vitettek, minden ellenállás nélkül.

Folytatólag a' követkamara Jan. 20diki ülésében Remusat ur után 's felszólítva Lafitte ur által, Perier ur, a' minister-elölülő, szólalt fel: hogy, mint mondá, még egyszer és utóljára a' ministerium annyiszor kárhoztatott rendszerét védelmezze. „Ezelőtt“ ugymond „a' parlamenti vitások rendszer folyamatja szerint mindenkor a' budget volt a' ministeri rendszer próbaköve, de a' juliusi napok óta más szokást alkotott az oppositio, 's külön külön kérdezősködési által a' belső igazgatás 's külső politika minden ágazatit annyiszor hozá fejtegetés alá, hogy ez által a' budget feletti vitások valóban kecsők nagy részét elveszték. Minthogy már a' ministerium annyiszor kifejté őszinte vallomását, szükségtelennek látszhatik ennek ismétlése: de a' kormány maximájának szüntelen ujuló megtámadtatási 's azon örökös vád, hogy minden rosznak egyedül a' ministeri rendszer oka, arra kényszerítik a' ministeriumot, hogy most ujjal 's utóljára fejtse ki azon tetteket 's maximákat, melyekről bizton hiszi, hogy azok a' követek nagyobb része gondolkodásával nem ellenkeznek. Engedjék meg uraim“ ugymond, „egy észrevételt tennem, melly minden egyebet kifejt. Politikai revolutionk vala Juliusban (1830). A' helyett hogy ezt az elmúlt időből következtetnék, mindig csak annak jövő korát akarják szélesbíteni; csak okot látnak abban, nem következést. Mit akart tehát a' kamara, sajtó és közvélemény 16 esztendő óta elérni, mit? képviseleti kormányt, de hivat és va-

lóságost, azaz: szabad választást, a' kamarában független többséget 's felelő ministereket. Ezen tős gyökeres feltételeit minden constitúió-szerű lételnek a' juliusi revolutio megadta. Ennél tovább Franciaország menni nem akart. De alig mult el néhány hónap ama' nevezetes juliusi napok után, már a' nemzeti párt, mellynek tizenöt esztendő egyetértése viheté ki csak azon szép győzödelmet, két ellenkező felekezetre szakadt. Alkotmányadó hatalomról, general statusokról, közös szavazatról (a' követválasztásban) kezdének beszélni; a' politikai revolutio csaknem társasági zendüléssé vált. A' külfölddel félbe kell vala egyetértésünket szakasztani, minden köteleztetést felbontani, minden régi alkut félre tenni, 's közönséges háborut indítani. — Így támadt, hogy már szokott kifejezésekkel éljek, az ellenállás vagy is inkább fentartás 's a' haladás (mouvement) két pártja. A' jelen ministerium mindig amaz első, megtartó rendszert követé. A' kamara olly környülállásokban üle össze, mellyek inkább a' másik résznek ígértek győzödelmet; de a' ministerium kinyilatkoztatá magát 's a' nagyobb rész azonnal a' felírás vitatásakor hozzá állott. A' követválasztások szabadon estek 's így maradt ez mindenkor; és még is, azon számtalan kérdőre vonatás mellett is, mellyet a' ministeriumon annak ellenkezőji követének 's mellyekben a' kamara nem egyszer mintegy ítélő széket tartott a' ministerek felett, rendületlen maradt a' többség politikai hite 's kormány iránti bizodalma. Minden heves megtámadtatás ellenére is, melly a' kamarán belől 's kívül minket 's rendszerünket ére, csapdoza: még is ezen megtámadott ministeri rendszer lett az igazi és sajátlagos nemzeti rendszer. (Nem! jobbról és balról; tetszés a' középben. Egyik: Mondja az ur inkább: „quasi-nemzeti.“ Másik: Sőt: „nemzet-elleni.“ Perier ur ismétlé ama' szavait háromszor, de mindig félbe szakasztatik, végre fellobban: „Mit a-

karn
nek
rot;
nye
hát a
sára
ezt n
az ur
ség
lánk
szóló
kettő
be.
a' m
lítás
ó mi
lyán
rium
a' m
dozá
becs
időp
telje
való
zaját
deku
hatá
oppo
pály
nem
mán
sike
talol
fogn
P
latsá
ja k
szer
a' r
táne
kár
érde
um
hat.
lép
ugy

karnak az urak? Hisznek e, vagy nem hisznek a' nemzeti képviselésben? Odillon-Barrot; „A' nemzeti képviselés törvényes álom.“ Perier: „Törvényes álmok hát az ország törvényei is, 's ezek fentartására az ur megesküdött.“ A' mi rendszerünk, ezt mondom még egyszer, az országé, mivel az uraké. Midőn mi 1824ben egy tyrann többség ellen emelők szavunkat, csak hatan valánk ezen kamarában, de harmincz millió szólott mellettünk a' kamarán kívül, mellyet kettős szavazás és csalás szerkezett egybe. . . .“ Ezután Laffitte ur ellen fordult a' minister 's több nemű tettek összehasonlítása által azt akará megmutatni, hogy az ő ministeriuma is ugyanazon politikai pályán haladott, mellyen Laffitte ur ministeriuma megindult. Továbbá azt állitá, hogy a' még folyamatban lévő diplomatiai alkudozások hihetőleg békésen 's Franciaország becsületéhez illőleg fognak végződni 's azon időpont nem messze többé, mellyben Europa teljes megbékítése által a' köz lefegyverzés valósíttathatik. Végre inti a' minister hazáját, ne higyen azon hihás, babár jó szándéku suttogásoknak, mintha a' constitutio határin túl találna üdvességet, 's kéri az oppositiot annak meggondolására, hogy az ő pályájok sem a' jelen sem a' jövőkorhoz nem illik, 's hogy ha ők jutnának a' kormányra, előre el lesz vágva előttök minden siker, mivel nem ők, hanem a' népnek általok táplált 's kényeztetett szenvedelmek fognának uralkodni.“

Párizs Jan. 24ikén. A' Perier tánczmulatsága igen fényes volt. 2000 meghívottja közül 1500 jelent meg, az oppositio részéről azonban kevesen. 4 óra tájban kigyúlt a' ruhaszoba, de a' tűz hamar eloltatván, a' táncban csekély akadályt okozhatott 's a' kár legfeljebb néhány köpönyeg-tulajdonost érdekel. — A' budget-fejtegetés a' ministeriumnak 's párthivei többségének sokat árt hat. — Odillon-Barrot oppositioi vezérként lép fel, 's ha Dupinnel összeszövetkezend, úgy Perier aligha el nem bukik, 's csak eddig

is az a' szerencséje, hogy ama' kettő egymással vetélkedik. Ugy hiszik, mintha a' budget helybehagyta után két fontos tárgy fogná a' Tuilleriesi vitáskodást foglalatoskodtatni: Iör a' ministerium módosítása és a' kamarák további megállása. 2or a' kamarák eloszlátása és a' ministerium megmaradása; az első a' királynak látszik tetszeni, a' másik Perier véleményéhez szít, ki jól látja hogy a' jelen kamarákkal nem boldogulhat, mint ítélete szerint tudatlanokkal 's ellenkezőkkel. De nem csak a' kamarákkal verseng a' ministerium, hanem az ujságírókkal is ellenkedik már. Az időszakírások eszközölték a' revolutiót, még sem üldöztettek annyira mint most. Perier ur vigyázzon magára! a' sajtóvakmerőség felső fokra hágott ugyan 's talán sürgetni is lehetne már törvényes zaboláztatását; de mind ezen patvarkodások 's a' szerkeztetők üldöztetési nem fognak egyebet szülni mint közérzési elkeseredést, 's a' jelen rend felbomlását. A' sajtó Franciaország ügyeiben mindig temérdek befolyásu volt, és szörnyen csalatkozik, ki az ország közvéleményéről azt hiszi: hogy azt faggatások 's üldözés által lefegyverezhetni. Sebastiani ur egészséges akar lenni, 's ép erejűnek véli magát, egyszersmind portefeullejét sürgeti; Perier ellenkezik, de a' király engedésre kinszerítendi őt, csakugyan jobban is szíveli amazt ennél; ministeri Elölülőnek szenvedni azonban ezt, 's megtartja, mint olly személyt ki a' kamarákban a' szükséges sulyt 's ministeriumi tekintetet fentartja. Odillon-Barrot is kedves a' király 's orleani herczeg előtt, ezt azonban kimélik most, egyszersmind jövő combinatióra tartogatják.

NÉMETORSZÁG.

A' Ribinsky vezérlése alatt hazájoktól bucsut vett 's porosz földre tért Lengyelek közül csak a' további fegyverforgatásra már ellankadt öregek, vagy sebesek szánták el magokat visszatérésre, kik t. i. természetesen bajtársik azon rebesgetési félelmétől mentek, mintha visszatértök után különféle orosz ezredkebe szórátának szét, vagy a'

birodalom belsőbb részeibe küldetnének. A' 12—15 ezernyi fenmaradt rész mint mondják Franciaországba költözik. A' porosz kormány utilevet osztogatott számokra 's minden száznyi csapathoz egy porosz tisztet rendelt, ki utjokba szállásokról gondoskodják. Már utnak indultak. A' velek költöző lengyel tisztek szállításokra mintszinte butorokéra kocsit kapnak, de csak a' kitűzött utazási rendszabások legpontosabb megtartása mellett. Bem, a' pattantyús general leend uti vezérjük. Ribinsky, ki mint mondják a' lengyel had megoszlása óta semmibe sem kíván elegyedni, Elbing mellett földbirtokot vásárolt, 's így mint látszik ezentul pallsát ekével szándékozik felcserélni.

Weimaron keresztül Januar. 14ikén költözött ált egy 95—97—107nyi szinte lengyel tiszti csapat 50 közemberrel 3 falkára osztva, mindenütt a' legszivesebb résztvétől kísértetve. Ezek is társai azon gyászolóknak, kik lesüllyedt honjoktól bucsut véve a' szabad francia v. más ég alatt ohajtják hazájok ismétli felviradását.

PÁPAI BÍRTOK.

Báro Rothschild most Rómában mulat; 's e' napokban Pápa-udvarlásan volt. Torlónia a' hercegi pénzváltó Párizsból visszatérte után a' sz. György nagyrendét nyere ajándécul, 's most a' Pápánál csillag-diszében jelent meg; a' sz. Atya különös kegyességgel fogadá Rothschildet, ez pedig kezeit csókolva nagy elégedten hagyá el az audientzia-teremet (szálát). Bernetti Cardinál kilépendése a' ministeriumból alaptalan. — Capacini mint statusi altitoknok hévvel folytatja munkáit. — Mezzofante (a' 36 nyelvet 72 dialectusaival 's amazok közt a' magyart is értő és beszélő bolognai tudós pap) szinte még Romában tartózkodik 's tán ott is maradand.

A' dél-siciliai, néhány hónappal ezelőtt a' tenger hullámiból felötlött, Fernandea nevű vulkán-sziget elsüllyedt 's így lenni megszűnt.

Jan. 20ika óta, a' pápai sereg két osztálya Lugón 's Cesenán költözött által, 22ikén Faen-

zánál egyesült. Az első Bassiánál történt kis csatázáson kívül nem ötlött akadályra; az utóbbinak már 1200nyi felkölt csapat állotta el utját Cesenánál 3 ágyuval felkészülve, de másfél órányi harc után elveszté kedvező állását, 's a' győztes Barbieri ezredes a' pápai diadalmas sereggel utját folytatva 21kén Forliba érkezett, 's táborsem csapatja egész Faenzaig nyomult előre. Mivel pedig a' jobbadán most gyűjtött 's katonai rendhez még nem szokott pápakatonák kicsapongóbb viselkedésük által Forliban rendtelenségeket okoztak, Albani Cardinal a' békés polgárok megnyugtató végett a' szomszéd ausztriai Főtisztet megkérte, hogy seregeit a' pápáéval kapcsolná össze 's kevésig Forliba tartózkodnék, ki is ezen megszólítás következtében osztályát Ferrara 's Bolognából Jan. 24ikén Imola 's Faenza felé parancsolá nyomulni 's ez tán Jan. 29- v. 30ig a' maga 's pápai sereggel Bolognát már el is foglalta.

Későbbi bizonyosabb tudósításokból nyilvánul hogy a' Cesenai csatában száznál több felkölt került fogságba, 's ugyan annyi elesett vagy megsebesítettet. A' Pápai rendekből pedig csak 50 dült ki részint sebes részint holtan; különben ezek vetélkedő vitézségét minden hír magasztalja. Januar 26ikán kapcsolattott az ausztriai sereg a' pápáéval egybe; emez még az nap ellepé Castel Bologneset, 27ikén Sz. Nicolót foglalta el, 's 28ikán délben 2000nyien az ausztriaiaktól védve Bolognát szállotta minden ellen állás nélkül meg; a' polgári őrség 's városiak fegyverei még az nap elszedettek 's a' pápai seregnek adattak által. Ravennát csak egyedül magok fogják megszállani a' pápa katonái. Radetzky lovassági generális Albani Cardinállal végzett tanácskozása után 29ikben fogta elhagyni Bolognát 's közvetlen Majlandba vizatérni.

LENGYELORSZÁG.

A' varsói ujságban Paskevich H. közhirre teszi: hogy az utolsó háboruban elesett lengyel tisztek fiai az orosz nevelő intézetekben fogadtatnak, a' kegyelmet nyert 's ha-

zajokba visszatért altisztek 's közvitézcek pedig orosz szolgálatra szólíttatnak fel.

A' varsói egyetem Kovnóba fog szállítatni, de a' törvény - osztály egészen kimarad. Tanítóknak csak minden lázadási gyanútól mentek fognak választatni. A' voltak mindazáltal egész fizetésöket nem vesztik el. Későbbi tudósítások szerint már minden orosz lábön áll Vilnában is.

A' kalisi kadétoskola eltörültetett. — Paskevich feldmarsal a' varsói hadi kormányzót meghatalmazá, hogy példás viseletü embereknek a' puska hordást engedné meg, mint hogy az országban igen elhatalmaztak a' farkasok.

A' Ramorino, Roziczky és Kaminsky generalisok seregeiben szolgált 's Galicziába vonult de a' császár és király bocsánatjában részesülő altisztek és közlegények hazájokba visszatértek. Ugyan ezt teszik a' Dwernecki osztályabeliek is erdélyi levelek szerint, kiknek eddig lakhelyül Nagy-Szeben volt kimutatva.

AUSZTRIA.

A' „Bécsi Ujság“ közli az ausztriai örökös tartományokban, Magyar és Erdélyországot kivéve, de ezeknek határországával együtt, most fenálló tanító és képző intézetek öszves statistikáját, melly szerint a' nevezett, öszvesen 20,372,759 lakosu tartományokban a' köznép 24,931 intézetben (Trivial-, Fő-, Normalfő-, Real- és Repetitio-iskolákban) kap oktatást, mellyekben öszveleg 1,993,522 gyermek tanul. Tanítást ezekben ad 10,252 katecheta (vallástanító) 's 21,801 más tanító és segéd; a' felügyelést pedig 44,011 plebanus vagy lelki pásztor, kik egyszersmind helybeli iskolaigazgatók, 's 845 kerületi felügyelő viszi. Vakok és Siketnémák intézete van 7 (több készül) közel 300 nevendékkal. A' bécsi díeséretes és felette hasznos polytechnicumban (melly csak 500,000 pengő forintba került) 35 tanító 's igazgató tag alatt 747 ifju tanul; hasonló mű- és mesterségtudománybeli intézet van Prágában egy, 400

tanulóval 's Grätzben egy 250nel, ide járul a' maria-brunni erdőmesteri (erdőszeti) tanító 's nevelő intézet (Bécs mellett) 1 igazgató 4 tanító 's 66 ott táplált nevendékkal. — A' Gymnasiumok száma 127. Ezekben (négy grammatikát 's humanitási két osztályt tanító évszakaszban) 28,827 tanuló van most 's 884 tanítószék. Ide járul a' tescheni protestans gymnasium 's alumneum 6 tanító- 's 136 tanítványával. A' felsőbb tudományok nyolcz egyetemben (universitas) néhány lyceumban 's több külön intézetben adatnak elő. Jelesen philosophiai tanító intézet van 54, tanító bennök 334, tanuló 7,284. Orvosi, seb-orvosi és bábáság- intézet van 16, ezekben 149 professor és segéd, 4,249 tanuló, kik közül 1,649 orvos, a' többi seb-orvos, patikás (gyógyszeres) bába. Ide járul a' kevés baromorvosló intézet Bécsben 1 igazgató, 6 professor, 's 257 tanítványával. (Majlandban illyes intézet most készül.) Törvény- és kormánytudományi intézet az említett universitasokban van nyolcz. Tanítványa mindöszve 3,101 a' Theresianum nevendékein kívül. Theologiát tanító intézet van 55, tanuló 5,862. Nincs ide véve a' felsőbb papi képző intézet szent Agostonhoz Bécsben (catholicusok számára) 5 előjáróval 's 32 taggal, a' zárai theologicum studium (Illyrusok számára) 's a' csernoviczi, nem-egyesült Görögökére Bukovinában, ugy szinte a' bécsi protestans theologiai intézet 6 professzorral 's 48 mind a' két prot. felekezetbeli tanítvánnyal; végre az ujlág felállított felsőbb Rabbinus iskola Paduában. Továbbá emlittetik a' Theresiai Lovag- 's a' napkeleti nyelvek akademiája Bécsben. Katonai alsóbb nevelő intézet van mindöszve 49, nevendék ezekben 2,918, felsőbb 6, nevendéke 996. Convictus és pensionatus a' most említett három nemün, a' seminariumokon, az Ursulinák és Angol Kisasszonyok 's más asszonyi rendek nevelő intézetein, ugy szinte a'

sok privat convictuson kívül, milyen csak Lombardiában 31 áll fen 1,304 nevendékkal, van mindössze 22, ezek között a' bécsi polgárlyányok- 's a' mailandi és veronai lánynevelő intézet 's a' mailandi muzsika-conservatorium fiuk és lyányok számára; mindössze ezen 22 nyilvános convictusban tanul 1,415 nevendék, közöttük (csak!) 239 leány. Mind ezen intézetekhez járulnak a' számos segédszer — úgy mint physikai, természeti, pénz, erómű és minta (modell) — gyűjtemények, beteg- és szülőházak, könyvtárak 's öt csillagász-torony. A' művészetek előmozdítására a' cs. k. udvari gazdag gyűjteményen kívül van egy képző művészeti akademia Bécsben 4 igazgató, 26 professor, segéd és corrector 's közel 1,300 nevendékkal; szép művek akademiáji Mailand 's Velenzében, több művész-egyesület, részint iskolákkal, például: a' Muzsika-kedvelők egyesülete Bécsben, mely közel 200 fiu és lyány nevendéket tanítat, 's a' festő vagy képiróiskola Bergamoban 's a' t. Minden nyilvános nevelő és tanító intézetnek fő igazgatását a' cs. kir. udvari tanítási biztosság viszi Bécsben, mostani elölülője gróf Mittrowsky. A' statusköltések ezen ága esztendőnként 2,246,668 for. megy pengőben — Ezen általnézés, mint kiki láthatja, summás és hiányos. Bővebb tudósításokat ígér az egyes ágakról is a' nevezett bécsi ujság az Archiv legközelebb kijöendő köteteiben. De mi mind ezeken kívül a' sok és szép tanító intézet fogana-tjára nézve azt is szeretnők tudni: hány köz ember tud tehát az ausztriai birodalomban olvasni, írni és számolni 'shány nem tud? hány folyó v. időszakírás, hány és

miféle könyv jelenik meg esztendőn által az országban? micsoda irányban lehet az olvasók és írók száma a' népességhez? micsoda szellemben tanítatnak a' felsőbb tudományok, millyenben az alsóbb iskolák? micsoda irányban áll az ausztriai öszves művészet, tudomány és líteratura, a' külföldi, jelesen az olasz, német, francia és angol művészethez és tudományossághoz? micsoda sikerrel és behatással vannak a' tudományra, gazdaságra, szorgalomra, kereskedésre, hajózásra, utazásokra 's több eféle. Egyszersmind ohajtunk mind ezekre nézve a' magyar Hazáról is minél előbb 's minél igazabb tudósításokat!

Grillparzer Ferencz ur kitüntetett jeles tulajdonira és sok oldalú nyelv- és történetbeli ismérteire nézve az egyetemi udvari Kamara levéltárának igazgatójává neveztetett.

ELEGY HIREK.

A' török császár Maurojeni Jánost a' bécsi udvarnál ügyvivőjévé ujra kinevezte. (t. i. a' görög lázadás óta, 1821től egész mostanig a' török császár se Bécsbe se Parisba se Londonba nem küldött ügyvivőt.) Továbbá: 29 görög, 36 örmény 's egy zsidó templom megújítására engedelmet adott. Egyszersmind Mecca 's Medina szent városok szépitésére tetemes építéseket 's igazításokat rendelt.

Pénzfolyamat:

Bécs (Febr. 7kén) közép ár:		
Státus 5 pC. kötelezőlev.	85 $\frac{2}{3}$	p. p.
— 4 pC.	75 $\frac{1}{5}$	—
— 1820diki nyeres. kölcsön	179 $\frac{1}{2}$	—
— 1821diki	120 $\frac{2}{4}$	—
Bécs vár. 2 $\frac{1}{2}$ pC. bankó-kötel.	47	—
Az udv. kam. 2 $\frac{1}{2}$ perCt kötel.	46 $\frac{2}{4}$	—
Bank-actiák v.részvények darabja 1105		—

A' gabonának pesti piaczi ára Febr. 10kén 1832.

Pos. m. vtó garas.	legjobb	középszerű	csekélyebb	Pos. m. vtó garas.	legjobb	középszerű	csekélyebb
Tisztabúza	—	—	—	Arpa	40	38 $\frac{2}{4}$	—
Kétszeres	—	—	—	Zab	31 $\frac{1}{2}$	30 $\frac{2}{4}$	30
Rozs	56 $\frac{2}{3}$	53 $\frac{1}{2}$	50	Kukoricza	40	38 $\frac{2}{4}$	37 $\frac{1}{2}$

Szerkezteti Helmeccy. — Nyomtatja Landerer.